

שלום שמי: שאלה של מחיר

השנאה העיקרים. יתר-על-כן, הסדר כזה היה הופך את הפליטים האלה לבעלי-חוב, המ" עונינים בקיום המדינה ובכשרה הכלכלי (לשלם פיצויים). פיצויים אלה יכולה המדינה לשלם בצורת סחורות (כפי שעושים זאת הגרמנים לישראל), דבר שיעזור לפתח את תעשיית הארץ ולהחזיר את סחורותיה ל ארצות המרחב. בעייה שנייה היא בעיית הפחד הערבי מפני התפשטות ציונית.

סכר למבול הציוני

יהודי, הקורא נאומי מנהיגיו על הכנות הערבים לסיכוב שני, אינו תופס בדרך כלל שבעיני הערבים המצב הפוך: מדינת ישראל הקטנה מתמלאה עולים חדשים, וכ" בוא היום יפרץ הסכר והמבול הציוני יש" תפך לארצות השכנות.

לפיכך יצטרך פתרון קבע ליצור מסגרת שתפגי חשש זה — מעין חבר שמי (במקום החבר הערבי). ישלב את המדינה במס" גרת המרחב, ישמש ערובה לכך שלא תצא למסע כיבושים בכוח הנשק.

לעומת האינטרס הערבי — החזרת פלי" טים, תשלום פיצויים ומתן ערובות לאי- התפשטות — ישנו אינטרס ישראלי ברור שאין טעם להעלימו. המדינה הקטנה, אפשר ואיזויה מוגבלות וכלכלה לא היא חסרת" בסיס כל עוד לא תבוא בקשר הדוק עם כלכלת העמים השכנים.

הוגים רבים בארץ הרואים את הבעייה רומנטית חושבים שהעתקת הגבול פותרת בעייה זו. אולם תפיסה זו מתעלמת מן העובדה הבלתי-רומנטית הקובעת את חיי העמים בתקופה זו. העתקת גבול המדינה עד לירדן לא תפתור שום בעייה מעשית. המדינה זקוקה לשחקים הערבים לתוצרתה, לחומרי הגלם הערבי (נפט) ולתוצרת המזון הערבית. הצבע שעל גבי המפה אינו חשוב כל כך. העובדות הכלכליות חשובות מאד. כפי שהעיר דוד בן-גוריון בויכוחו על הארכת שרות החובה, אין גם בעיות הב" שחוקן שורות במידה מרעת בצורת הגבול. במלחמה המודרנית, שהיא מלחמת תנועה של מהמה גבול ארוך לא רק מגרעת אלא גם יתרון.

לפיכך חייב כל הסדר של שלום ליצור תנאים שישבירו את המצור הערבי על ישר" אל, יפתחו בפני התעשייה הישראלית את האפשרויות הטבעיות להשתלב עם החקלאות הערבית בארצות השכנות. פירוש הדבר קניית מזון וחמרי גלם מידו הערבים. ומי כירת התוצרת התעשייתית תמורתם.

עט נובע או מכבש

שלום-קבע בין העמים ייתכן רק אם יימ" צא פתרון המשיע את רצון שני הצדדים לארבע בעיות אלה, בצורה שתאפשר התי" פתחות בוא וסיפוק הוגן לשאיפות ה" לאומיות של כל אחד מן העמים השמיים. הוא יהיה בנוי על ההנחה שאין סתירה היסטורית בין השאיפה הלאומית הערבית ובין השאיפה הלאומית העברית והציונית. אולם תהיה זאת, כמובן, אשלייה לחשוב שלשום הוגיוני אחרי שנאה הרדית כה רבה, יכול להיות מושג עלידי תנועה של עט נובע על פיסת גייר. הוא יכול לבוא רק כתוצאה ממדיניות ארוכה, סבלנית והוגי- בה.

ייתכן מאד שהשגת שלום זה תתפתח שלבים-שליבים. ייתכן שלפני שלום קולל עם עמי ערבי, שסיסק את שנאת ההמונים, יבוא שלום פורמלי עם כת השליטים בלבד, או עם מדינה ערבית יחידה. שלום פורמלי כזה יהיה כמכבש הסולל את הדרך למאמץ שלום מעמיק יותר, אחרי פתיחת הגבולות. מצד זה של הגבול, הבעייה העיקרית היא להחזיר את ההכרה שהמלחמה בין הע" מים השמיים לא נבעה מקפריה מקרית של מישול, אלא שהיו לה שרשים באינטר" סים של בעמים ובהשקפותיהם. לכן גם שלום אינו עניין של מצב-רוח, גיסטה חד" פעמית או הכרזות מצלצלות. שלום הוא קורם כל, שאלה של מחיר.

כל שלום יקנה למדינת ישראל יתרונה מוחשיים מאד (פתיחת אפיקים לכלכלה הי" ישראלית, סתימה החור בחבית המשק, אפי שרות לצמצם את הוצאות הבטחון), אך הוא כרוך גם בהוצאות מעשיות ניכרות ובחי" תורים גדולים. רק אחרי שהאזרח הישראלי יפיון את החשבון הקר הזה ויחליט מה ישלם של שלום, ותתכן גישה מעשית לבעייה שתקבע את גורל המדינה ויושביה בדרות הבאים.

מן הצד הערבי מזדקרת לעין קודם כל בעיית הפליטים. אלה הם כ-800 אלף בני" אדם שחיו כארץ מאז מאות ואולי אלפי שנים, הורדו לפתע מנכסיהם. ערבים אלה יירע"ג כיום שהם שימשו כדור משחק גם בידי נסיכי ערב, שהשתמשו בהם כדי לס" חיס זבויים מידו א"ם. הם מהווים עם נפי רד, שברובו המכריע לא התבולל בין בעלי חס"ם.

כמה ממנהיגי הפליטים, ובראשם מוחמד נימר אליהוארי, שנבחר בשעתו ראש-ארגון הפליטים בירדן ובסוריה, השתעשעו ברעיון

לב או בהשפעת מנהיגים מסיתים. הערבי רואה את אותה פרשה בצורה הפ" כה. בעיניו ישבה בארץ אוכלוסיה שקטה של פלחים. עד שבאו הציונים לנשל אותו מ" אדמתו. תהילה כשהיו חלשים, השתמשו ה" ציונים הפיקחים בתחבולה ערמומית, ניסו לכבוש את הקרקע בכוח הכסף, אולם כש" התחזקו, התכוננו להשתלט על כל ה" ארץ. הערבים התנגדו, ואחיהם מעבר לגבול חשו לעזרתם. תוך כדי מלחמה הצליחו ה" יהודים, הרעבים לאדמה, לגרש באיומים וב" מעשי זועה את רוב הערבים, שנשארו רע" לכתרת היום ישראלי וישבו עיתונאי ישראל צמודים למכשירי הרדיו, המתינו לשידורי קהיר, דמישק ורמאללה. ההגבה הראשונה היתה ח" סרי הגבה. כרור היה שאף תחנה ערבית אחת לא היתה מיכנה לשר את הידועה מבלי ש" תיבא תזילה לדיון בממשלות ערב.

לכרתת היום ישראלי וישבו עיתונאי ישראל צמודים למכשירי הרדיו, המתינו לשידורי קהיר, דמישק ורמאללה. ההגבה הראשונה היתה ח" סרי הגבה. כרור היה שאף תחנה ערבית אחת לא היתה מיכנה לשר את הידועה מבלי ש" תיבא תזילה לדיון בממשלות ערב.

בערב באה ההגבה הראשונה. לקוראי עי" הון היתה נאכזבת. אולם לאנשים הבקיאוב בלשון הרמזים של הדיפלומטיה היתה זאת תשובה כמעט בעלת משמעות היסטורית. אמר עלי מאהר, ראש הממשלה התלוי בחסדו של מיהמד נבי: "עדיין לא קיבלנו פנייה רשי" מית מצד ממשלת ישראל.

היחר זאת הפעם הראשונה מאז נדמו ה" תיתחים בחזית הנגב שמדינאי מצרי מוסמך — או כל מדינאי ערבי אחר בר-סמא — הודיע רשמית שהוא מוכן לעיין בפניית" שלים ישראלית, במקום להמסיר על בעליה קיטון של הדופים.

עשרה ימים אחרי כן באה הודעה שנייה. מהפכנית עוד יותר. אמר הגנרל נבי, בעי" זה ע" עיתונאי צרפתי: גם הוא לא קיבל עדיין פנייה רשמית. אולם צבא הכתר המצרי רוצה לחיות בשלום עם כל העמים, כולל עם ישראל. המטה הכללי המצרי אינו מתכוונן למלחמה עם ישראל.

היחר זאת הפעם הראשונה מאז נדמו ה" תיתחים בחזית הנגב שמדינאי מצרי מוסמך — או כל מדינאי ערבי אחר בר-סמא — הודיע רשמית שהוא מוכן לעיין בפניית" שלים ישראלית, במקום להמסיר על בעליה קיטון של הדופים.

עשרה ימים אחרי כן באה הודעה שנייה. מהפכנית עוד יותר. אמר הגנרל נבי, בעי" זה ע" עיתונאי צרפתי: גם הוא לא קיבל עדיין פנייה רשמית. אולם צבא הכתר המצרי רוצה לחיות בשלום עם כל העמים, כולל עם ישראל. המטה הכללי המצרי אינו מתכוונן למלחמה עם ישראל.

פקודה או גיסטה

היה זה מאורע גדול משתי הבחינות גם יחד. הפעם הראשונה הופיעה ממשלת ישראל במרחב כנושאת מדיניות ברורה, פעילה, מוכנה לעשות את הצעד הראשון להשגת שלום.

וה הפעם הראשונה שממשלה ערבית ה" דיעה שיטתה אפשרות למשא ומתן ישיר בי" נה י"בין ישראל.

רבים ניסו לברר מה עמדה מאחורי ההכ" רנה של דוד בן-גוריון. הודעה היו מחולקת מאד. צד אחד, בעיקר מפלגות השמאל, הזני הסבר העשוי להתקבל על הדעת: האמריק" אים הבעניינים להקים במרחב את הפיקוד האזורי הקשור לבערכת הגנתם (או התקפי" תם) הכשירו את הקרקע משני עברי הגבול, הכריחו את ראש-הממשלה לעשות צעד רא" שון. ואילו אחריהם סברו שוהי אחת הפעו" לות האימפולסיביות הרגילות של בני גי" שאין לה שרשים עמוקים ושהוא גם לא ח" שב להסיק ממנה מסקנות של ממש. ידוע שלום ע" אשור ליבערכת הגנתם (או התקפי" נצרים, המדינה הערבית הגדולה ביותר ש" אין לה אינטרסים בולטים ביבשת אסיה), אך לא עשה מימיו צעד מוחשי בכיוון זה.

אולם דבר אחד ברור: השלום השמי, שי היה עד כה רעיון כמעט פרטי של כמה הר" גי דעות שנושבו לאוטופיסטים, עלה על השרחן הירוק כאפשרות מעשית של מדי" גיות ריאלית. לפיכך הוגיעה השעה לברר את הצדדים המעשיים הכרוכים בכל נסיון לה" שגת שלום, אשר הקהל הישראלי מתעלם מהם במידה רבה.

הרשעים והערמומים

אזרח ישראלי רגיל, שהתחנך על ברכי ה" תעמולה הציונית ור אה את חייו וחי עמו לאורה, תתקשה לרוב להבין כיצד רואה אר" תו האזרח הממוצע במצרים, בסוריה או ב" ירדן. אולם הבנה זו היא היסוד לכל אפשר" רות לבנות גשר לעמק — כשם שעל ה" ערבי להבין את נפש הישראלי.

לפי התורה הציונית, חזרו יהודים אחרי אלפיים שנות גלות אל ארצם בשלום, כשכל מנוקשם לבנות לעצמם חיים לאומיים חד" שים בעמל כפיים. אולם הערבים הרשעים התפולו עליהם בתאותירצח כל כמה שנים. כשאויים הכרי בעזירתה היהודים התמללו עי" הם שבק מדינה ערב בודוון. היהודים ניצ" חו, ובני הארץ הערביים ברחו ברובם ברוע"

כך רואה הערבי את ישראל

עיתוני ערב מקדישים רק מקום מועט ליחסים עם ישראל, מתוך הנחה שענייני זה מעניינו את קוראיהם רק כמעט אודם כשמופיעה רשימה או תמונה היא מחזקת את הפחד הערבי מפני ישראל. בתמונה למעשה: פגמיה עבדאללה או מחמוד, מקרבנות הערבים בגבול הירדן-ישראל.

שלושה שבויים ישראליים מוחזרים על-ידי הג'ון: בנימוין כהן, יצחק כהן ובן-ציון נזני. בעיני הערבים ההסתננות היא עניין דו-צדדי בהחלט. (שתי התמונות לקוחות מהשבועון הקהירי רב-התפוצה, "אל-מוסאוויר").

ביום והסרירכל לאורך הגבולות. שני הסיפורים גם יחד מוגזמים ורחוקים מן המציאות, ומבחינה אובייקטיבית לא חשוב כלל מי צדק יותר. החשוב הוא שאלה שתי התפיסות של הצדדים היריבים. ולא ייתכן שלום עד אשר יבין כל צד שהאמת אינה כה חד-צדדית.

הצעד הראשון להשגת שלום לא יכול היה לבוא מן הערבים, שהיו הצד המנוצח והמושפל. ערבים מתונים רבים קיוו בסתר לבם שהישראליים המנצחים יעשו גיסטה דר" מיתית למען השלום בשהד-הקרב, כפי ש" עשה זאת הנסיך ביסמארק אחרי שניצח האוסטרים או הנשיא לינקולן אחרי שניצח את מדינות-הדרום (בנאום גטיסבורג). אלא שהישראליים, חזרוי התלהבות הנצחון הבל" תיצפוי, לא הצטננו במידה שתאפשר לרם לבצל את הרגע הגדול כדי להניח את היסוד לרות של שלום, אחרי שהצטיינו כל כך ב" רות של בלחמה.

הפליטים: כדור המישק

אולם בעיות נמשיות, אף שהן חשובות, אינן מכריעות. שלום-קבע בין העמים השי" מים לא ייתכן אלא עם סיפוק הגיוני של אינטרסים של שני הצדדים, בצורה שתפגי את חששותיהם ותסלק את פחדם ההדדי.